

**Archeologisch vooronderzoek
Elewijt (Zemst) – Molenveld
Fase 1**

Natasja Reyns en Marjolein Van Celst

Colofon

Rapporten van het archeologisch onderzoeksbureau All-Archeo bvba 079

Aard onderzoek: Prospectie
Vergunningsnummer: 2012/079
Naam aanvrager: Natasja Reyns
Naam site: Zemst – Molenveld

Opdrachtgever: Gemeentebestuur Zemst, De Griet 1, B-1980 ZEMST
Opdrachtnemer: All-Archeo bvba, Barelveldweg 4, B-2880 BORNEM
Terreinwerk: Natasja Reyns en Marjolein Van Celst
Administratief toezicht: Agentschap Onroerend Erfgoed Vlaams-Brabant, Marc Brion, Dirk Boutsgebouw,
Diestsepoort 6, bus 94, B-3000 LEUVEN

Rapportage: All-Archeo bvba
Determinaties: dra. Natasja Reyns en ma. Marjolein Van Celst

All-Archeo bvba
Barelveldweg 4
B-2880 Bornem

info@all-archeo .be
0478 36 57 07
0498 15 84 40

D/2012/12.807/11

© All-Archeo bvba, 2012

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en /of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever.

All-Archeo bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek. De aanbevelingen dienen louter ter advisering van het bevoegde gezag, zijnde het Agentschap Onroerend Erfgoed.

Inhoudsopgave

1 INLEIDING.....	5
2 PROJECTGEGEVENS EN AFBAKENING ONDERZOEK.....	7
2.1 Afbakening studiegebied.....	7
2.2 Aard bedreiging.....	8
2.3 Onderzoeksopdracht	9
3 BESCHRIJVING REFERENTIESITUATIE.....	11
3.1 Landschappelijke context.....	11
3.1.1 Topografie.....	11
3.1.2 Hydrografie.....	11
3.1.3 Bodem.....	12
3.2 Beschrijving gekende waarden.....	12
3.2.1 Historische gegevens.....	12
3.2.2 Archeologische voorkennis.....	14
3.2.3 Inschatting intactheid archeologisch erfgoed en archeologische potentie.....	16
4 RESULTATEN TERREINONDERZOEK.....	19
4.1 Toegepaste methoden & technieken.....	19
4.2 Bodem.....	19
4.3 Bespreking sporen.....	20
4.4 Afgebakende sites.....	24
4.5 Besluit.....	24
5 WAARDERING.....	25
5.1 Fase 1.....	25
6 ANALYSE VAN DE GEPLANDE SITUATIE: EFFECTEN.....	27
7 AANBEVELINGEN.....	29
7.1 Adviezen.....	29
8 BIBLIOGRAFIE.....	31
8.1 Publicaties.....	31
8.2 Websites.....	31
9 BIJLAGEN.....	33
9.1 Lijst van afkortingen.....	33
9.2 Glossarium.....	33
9.3 Archeologische periodes.....	33
9.4 Plannen en tekeningen.....	33
9.5 CD-rom.....	33

1 Inleiding

Naar aanleiding van de geplande bouw van een school door het gemeentebestuur van Zemst in Elewijt (Zemst) - Molenveld 36, werd door het Agentschap Onroerend Erfgoed een archeologische prospectie met ingreep in de bodem aanbevolen.

Deze opdracht werd op 27 januari 2012 aan All-Archeo bvba toegewezen. Het terreinwerk van fase 1 werd uitgevoerd op 1 en 2 maart 2012, onder leiding van Natasja Reyns en met medewerking van Marjolein Van Celst. De bedoeling van het onderzoek was om binnen het plangebied archeologisch erfgoed te karteren en het eventueel aanwezige archeologisch erfgoed te lokaliseren, te interpreteren en te waarderen. Op die manier kan advies uitgebracht worden over eventuele vervolgstappen met betrekking tot het archeologisch vrijgeven van het plangebied en het definiëren van eventuele sites die verder onderzocht dienen te worden.

De eindbeslissing over het vrijgeven van de gronden en/of archeologisch vervolgonderzoek ligt bij het Agentschap Onroerend Erfgoed.

2 Projectgegevens en afbakening onderzoek

2.1 Afbakening studiegebied

Het projectgebied is gelegen in de provincie Vlaams-Brabant, gemeente Zemst, deelgemeente Elewijt (Fig. 1), percelen 136 (partim), 138E (partim), 138F (partim), 139H (partim), 140 (partim), 141 (partim), 153B (partim), 154F en 155 (partim) (kadaster Zemst, 4de afdeling, sectie D). Het onderzoeksgebied beslaat een oppervlakte van circa 2 ha en is volgens het gewestplan gelegen in woongebieden (0100).

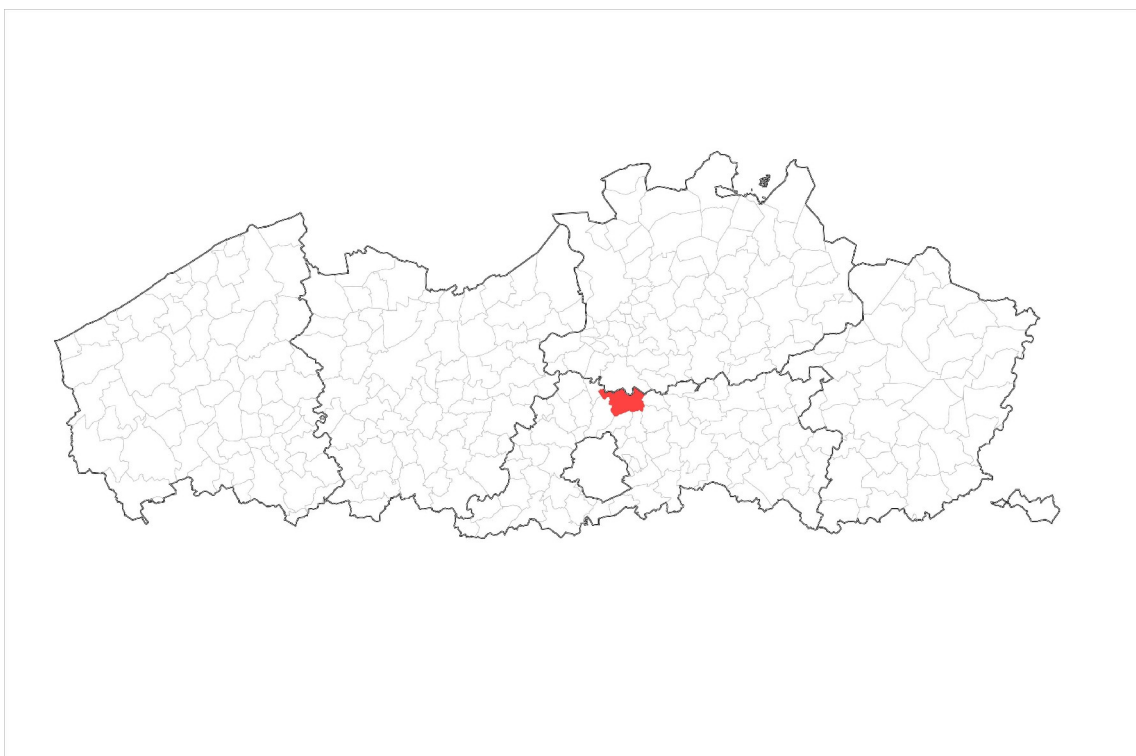

Fig. 1: Situeringsplan

- Administratieve gegevens met betrekking tot de locatie van het onderzoek:
 - Provincie: Vlaams-Brabant
 - Locatie: Elewijt (Zemst)
 - Plaats: Molenveld 36
 - x/y Lambert 72-coördinaten:
 - 159327; 183376
 - 159507; 183250
 - 159458; 183124
 - 159596; 183261

Het onderzoeksgebied is ten zuiden van de dorpskern van Elewijt en ten zuidoosten van de dorpskern van Zemst gesitueerd. Het terrein wordt omsloten door het Molenveld in het noorden, de Molenbeekstraat in het oosten en de Tervuursesteenweg in het westen. De Barebeek bakent het terrein in het zuiden af (Fig. 2). Het onderzoeksgebied staat beschreven als woongebieden (0100).

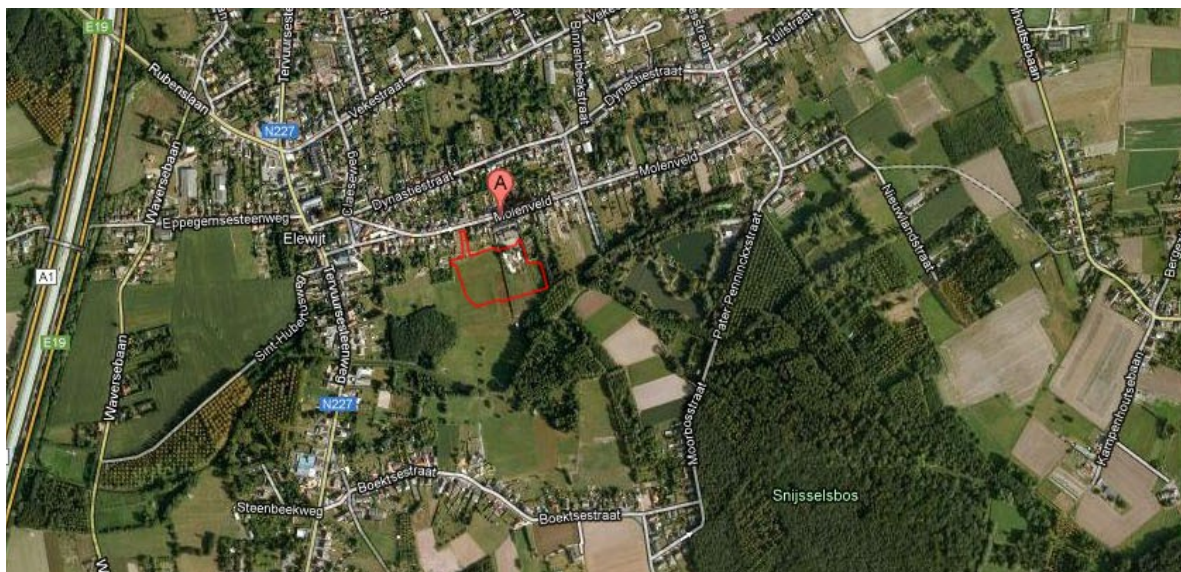

Fig. 2: Kleurenorthfoto met een situering van het onderzoeksgebied (maps.google.be)

2.2 Aard bedreiging

Ter hoogte van het onderzoeksgebied zal de bestaande school uitgebreid worden in twee fasen. Dit impliceert dat het bestaande bodemarchief grondig verstoord zal worden. Er werd daarom een prospectie met ingreep in de bodem aanbevolen, zodat een inschatting kan gemaakt worden van eventueel op het terrein aanwezige archeologische waarden, alvorens de werken met betrekking tot de bouw van de school van start kunnen gaan. De werkzaamheden vinden plaats in twee fasen (Fig. 3).

Fig. 3: Ontwerpplan met aanduiding van de fasering (fase 1: lichtgroen en roze; fase 2: groen en rood)

2.3 Onderzoeksopdracht

De bedoeling van het onderzoek is het vaststellen van de eventuele aanwezige archeologische waarden en deze in relatie tot hun context te interpreteren en zo correct mogelijk te waarderen om de gevolgen van de geplande bedreiging te kunnen inschatten. Hieruit moet dan een advies voortvloeien met betrekking tot de volgende stappen. Dit kan het vrijgeven van de terreinen of de noodzaak van een eventueel vervolgonderzoek omvatten. Om een weloverwogen waardering te kunnen voorstellen, is een prospectie met ingreep in de bodem aangewezen.

Een aantal vragen dienen in het bijzonder beantwoord te worden:

- Zijn er sporen aanwezig?
- Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?
- Hoe is de bewaringstoestand van de sporen (goed, gebioturbeerd, ...)?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
- Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht bij een eventueel vervolgonderzoek?
- Zijn er sporen aanwezig die in verband gebracht kunnen worden met de Romeinse *vicus* van Elewijt?

3 Beschrijving referentiesituatie

3.1 Landschappelijke context

3.1.1 Topografie

Op de topografische kaart is het gebied gelegen op de zuidelijke flank van een oost-west georiënteerde kouterrug, nabij de vallei van de Barebeek, op de topografische kaart weergegeven tussen 8,75 en 11,25 m TAW (Fig. 4). Het zuidelijk deel van het onderzoeksgebied is gelegen in de relictzone “Zennevallei met haar beemden ten noorden van het Brussels Gewest” (R12004).

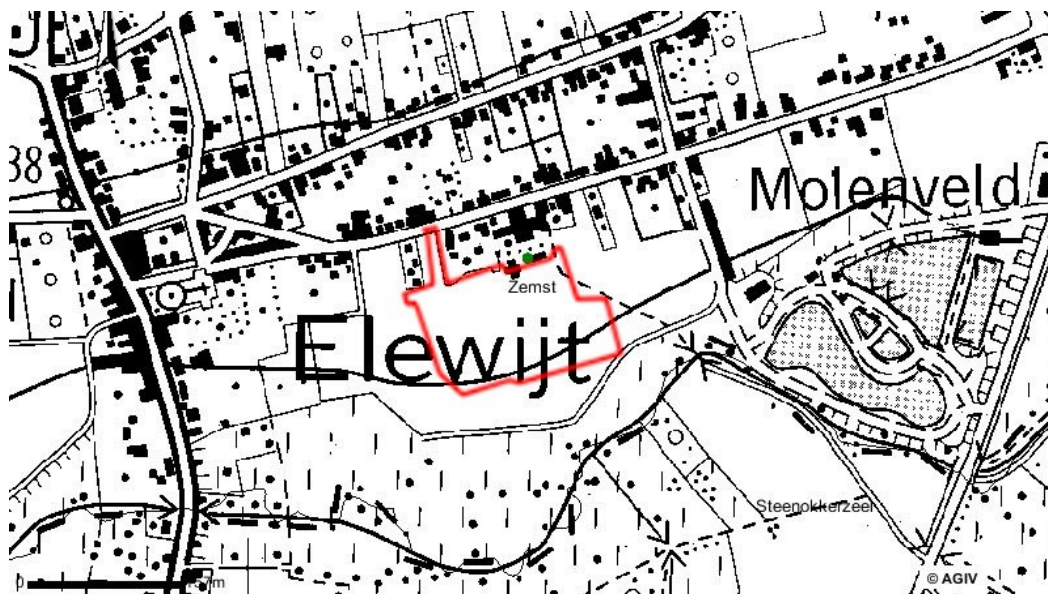

Fig. 4: Topografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (<http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/>)

3.1.2 Hydrografie

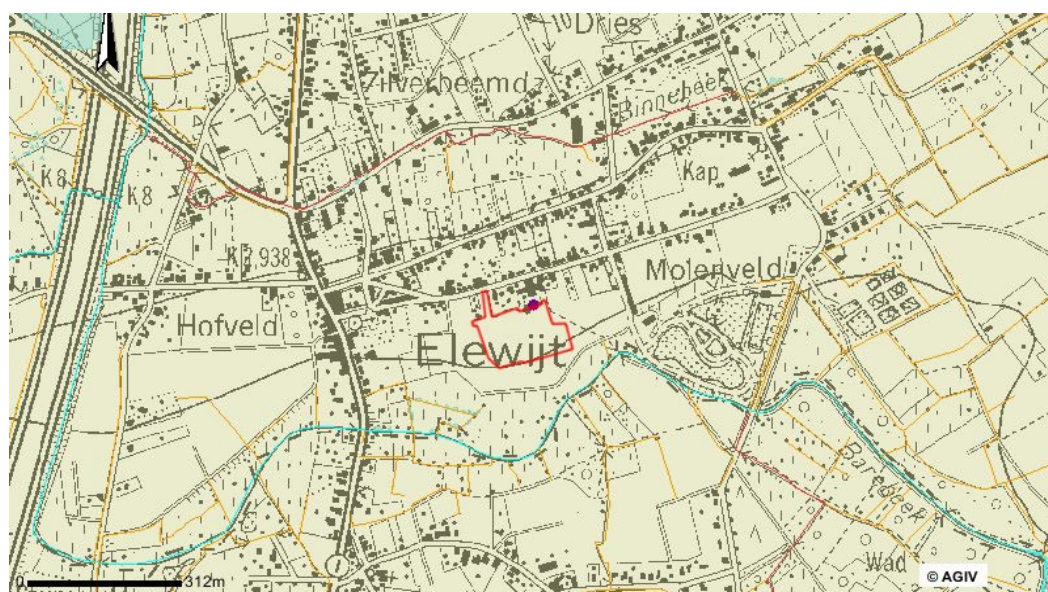

Fig. 5: Hydrografie (<http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/vha>)

Het gebied is gelegen binnen het Dijlebekken, in de subhydrografische zone van de Barebeek. De Barebeek zelf loopt ten zuiden van het onderzoeksterrein. De Binnenbeek bevindt zich ten noorden van het terrein, aan de andere kant van de dorpskern (Fig. 5).

3.1.3 Bodem

De geologische ondergrond bestaat uit de Formatie van Lede, een formatie uit het Tertiair, gekenmerkt door lichtgrijs fijn zand, soms kalksteenbanken, kalkhoudend, fossielhoudend (*Nummulites variolarius*), soms glauconiethoudend en bevat basisgrind (Ld).¹

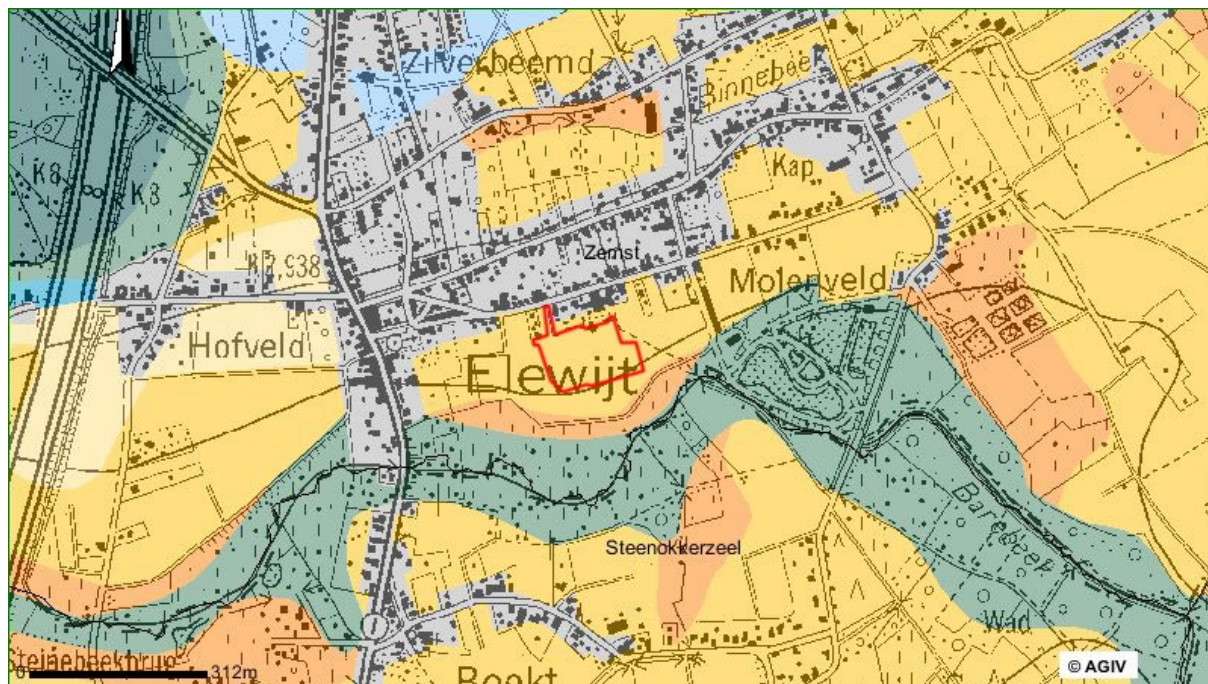

Fig. 6: Bodemkaart (<http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/bodemkaart/>)

Het projectgebied bevindt zich in de zandstreek. De bodem bestaat uit een matig natte licht zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont (Pdcz) (Fig. 6). Tijdens de vaststellingen op het terrein bleek de bodem echter eerder te bestaan uit lemig zand (zie verder).

3.2 Beschrijving gekende waarden

3.2.1 Historische gegevens

De vroegste geschiedenis van Elewijt gaat terug tot de Gallo-Romeinse periode, wanneer er een *vicus* gevestigd was. Deze *vicus* was in oorsprong een marskamp (tussen de Waversebaan en de Tervuursesteenweg) dat uitgroeide tot een nederzetting van enige omvang, onder andere omwille van zijn gunstige ligging aan een belangrijk wegenknooppunt.²

Elewijt werd in het verleden meerdere malen getroffen door rampen. In 1488-1489 werd het in brand gestoken en verwoest, waardoor hongersnood uitbrak. Op het einde van de 16de eeuw hielden de beeldenstormers er lelijk huis. Wanneer in 1814 de Verenigde Staten van België onder het bewind komen van Willem I koning der Nederlanden, is Elewijt een beroemd bedevaartsoord. In het dorp wordt Sint-Huybrecht aangeroepen tegen de razernij bij mens en dier.³

¹ <http://dov.vlaanderen.be>

² <http://www.zemst.be/eCache/DEF/4/867.html>

³ <http://www.zemst.be/eCache/DEF/4/867.html> en <http://www.khshewijt.be/geschiedenis/index.html>

Fig. 7: Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden (<http://www.ngi.be>)

Op de kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgenomen op initiatief van graaf de Ferraris (1771-1778), kan gezien worden dat het projectgebied gelegen is in landbouwgebied. Van een echte dorpskern is er nog geen sprake (Fig. 7). Op de Atlas der Buurtwegen (1843-1845) is te zien dat het onderzoeksgebied nog steeds niet bebouwd is (Fig. 8).

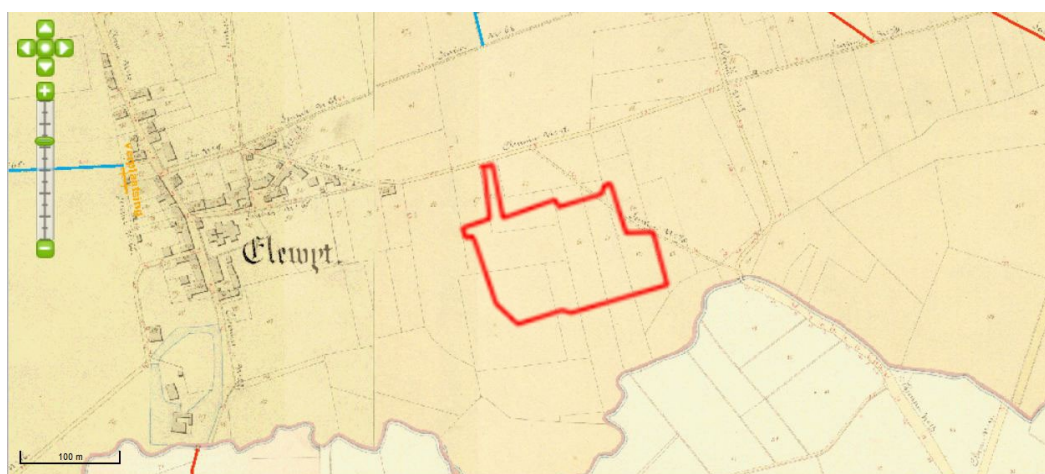

Fig. 8: Atlas der Buurtwegen (<http://gis.vlaamsbrabant.be/webgis/bin/view/AtlasBuurtwegen>)

In de buurt van het onderzoeksgebied kunnen een aantal bouwkundige relikten worden teruggevonden. Zo bevindt zich het Steen of Rubenskasteel ten westen van het onderzoeksgebied (Steendreef 77). De benaming "Steen" zou verwijzen naar een tot in het begin 18de eeuw vermelde vierkante "stenen" toren. Het had gedurende de feodale tijd een defensieve en militaire rol, die tussen de 15de eeuw en 1585 versoepelde.⁴ Voorts bevindt zich hier ook de molen die tot

⁴ <http://inventaris.vioe.be/dibe/relict/40991>

het domein van het Steen behoort.⁵ Ten westen van het onderzoeksgebied is de Sint-Hubertuskerk gelegen. De vierkante Romaanse westertoren van zandsteen klimt op tot de 12de eeuw. In het neogotische gebouw (inwijding 1847) werd de oorspronkelijk romaanse koortoren in de huidige westgevel geïntegreerd.⁶

3.2.2 Archeologische voorkennis

Nabij het projectgebied zijn volgens de Centraal Archeologische Inventaris volgende archeologische waarden aanwezig (Fig. 9):

- CAI 693: site "Slotje" (Steenhof). In de 15de eeuw stond de site bekend als de heerlijkheid Steenwinckele (zie historische gegevens). Het betreft een alleenstaande site met walgracht. Mogelijk is er op de site een castrale motte gesitueerd, omwille van een duidelijke omgrachte structuur, die te zien is op historisch kaartmateriaal.⁷
- CAI 2601: Sint-Hubertuskerk (zie hoger).
- CAI 150354: In de Witloofstraat werd een prospectie met ingreep in de bodem uitgevoerd. De site bleek weinig archeologisch relevante waarden te bevatten. Naast greppels, die overeen komen met perceelsgrenzen, en enkele kuilen werden een bakstenen vloertje en een uitbraakspoor geregistreerd uit de postmiddeleeuwse periode.⁸

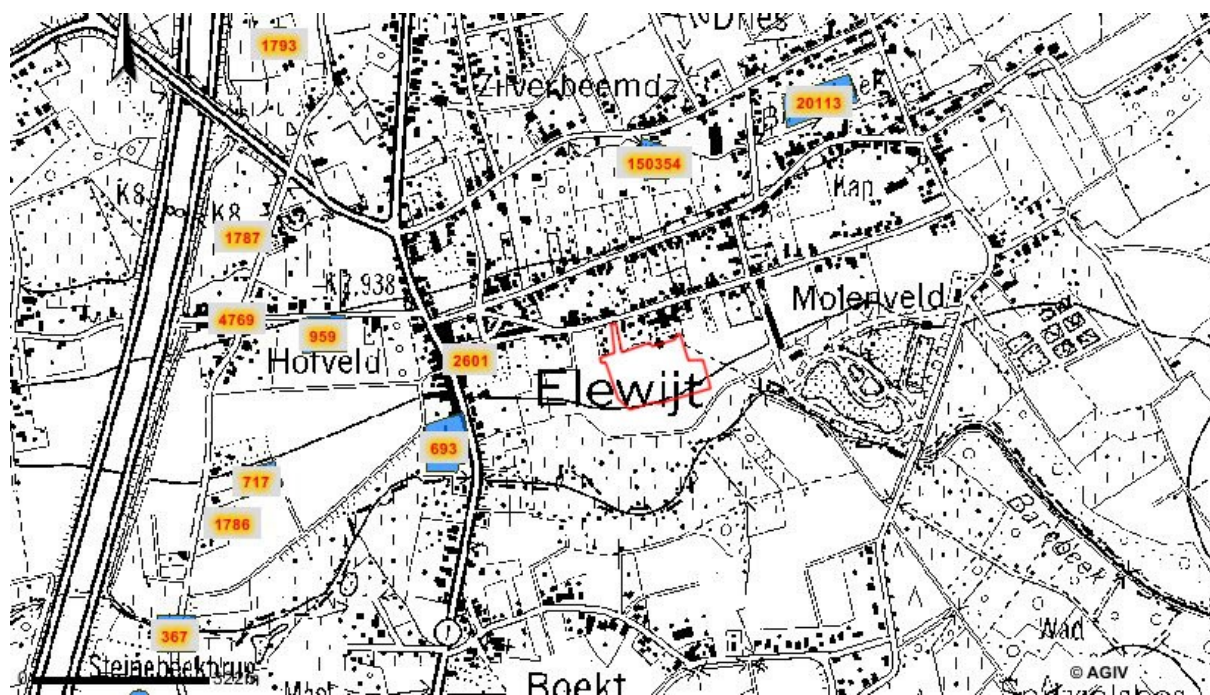

Fig. 9: Overzichtkaart CAI

Iets verder van het onderzoeksgebied zijn volgende archeologische waarden aanwezig op het CAI:

- CAI 367: Bij de Steinbekebrug in Perk (Steenokkerzeel) werden Romeinse munten teruggevonden. De datering is echter onzeker.⁹
- CAI 717: Losse vondst aan de Sint-Hubertusweg 11. Het gaat om een kleine bronzen nierdolk. De vondst wordt in de midden-bronstijd geplaatst.¹⁰

⁵ <http://inventaris.vioe.be/dibe/relict/40990>

⁶ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/relict/40990>

⁷ Claes 2002, 316 en 320; Verbesselt 1972, 178-179

⁸ Steegmans 2009, 8

⁹ Verbesselt 1972, 125

¹⁰ S.N. 2006, 5

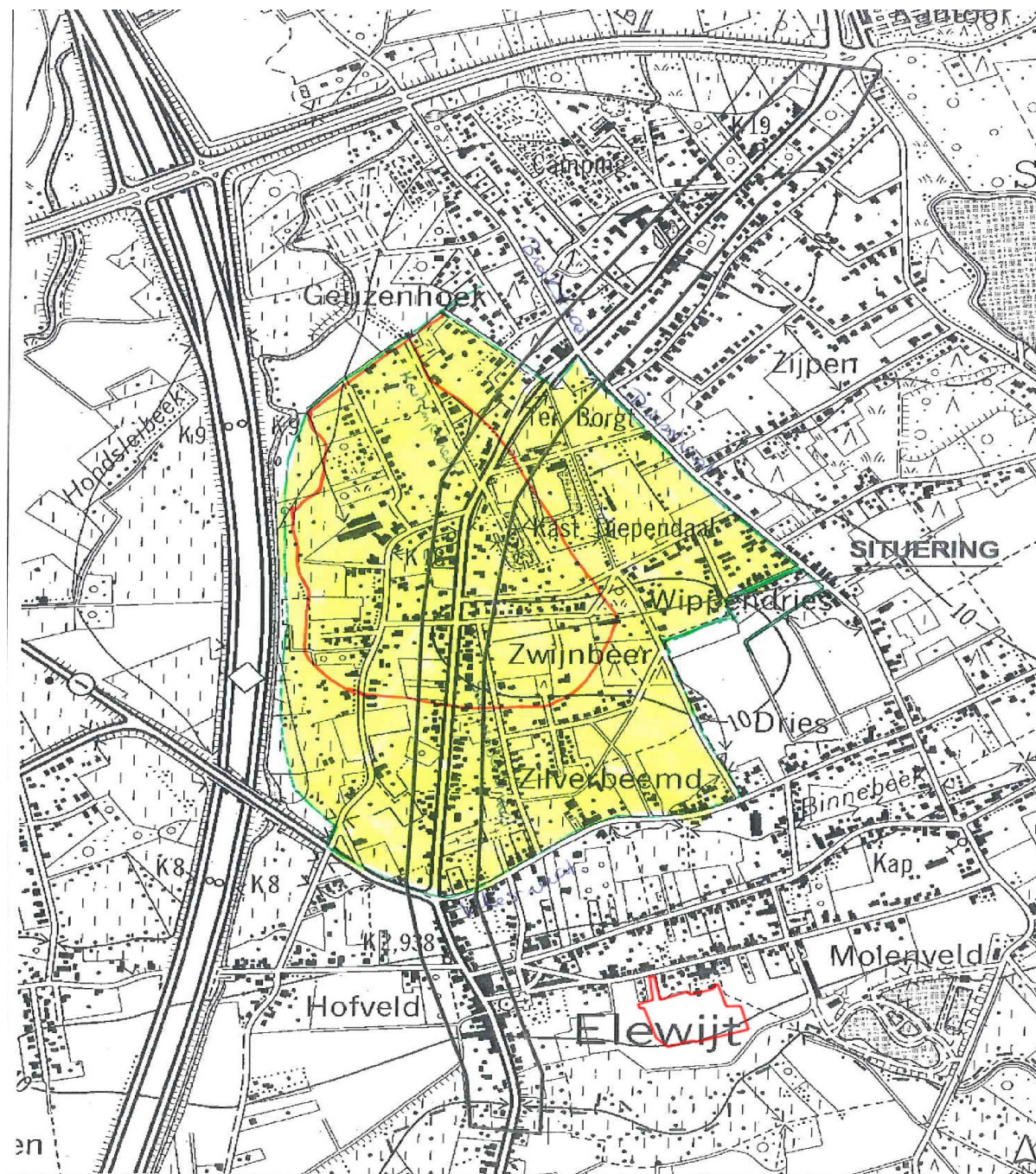
- CAI 959: Hofveld. Op een luchtfoto werd een cirkel met een diameter van circa 18 m vastgesteld. Deze wordt als grafheuvel geïnterpreteerd.
- CAI 1786: Sint-Hubertusweg 1. Vondst van een denarius van Severius Alexander, een munt, een pin en een stylus uit de midden-Romeinse periode.
- CAI 1787: Op de Driesenbrug werden verschillende munten gevonden uit de midden-Romeinse periode.
- CAI 1793: Op Klein Veldeken (toponiem Zilverbeemde) werden midden-Romeinse munten teruggevonden.
- CAI 4769: Bornput. Vondst van munten, waaronder een munt van Hadrianus, en aardewerk uit de midden-Romeinse periode.¹¹
- CAI 20113: Bij een archeologische prospectie met ingreep in de bodem werd een onverhard wegdek met karrensporen aangetroffen, naast enkele paalsporen, greppels en kuilen. Het grootste deel van de sporen wordt aan een boomgaard toegeschreven.¹²

Het staat reeds geruime tijd vast dat de kern van Elewijt terug gaat op een Romeinse *vicus* (zie hoger). Tussen 1947 en 1953 heeft J. Mertens een deel hiervan onderzocht. Mertens kon aldus aantonen dat de *vicus* van Elewijt van belang was gedurende de Romeinse aanwezigheid van onze streken, van de 1ste tot de 3de eeuw na Chr. Hij merkt voorts op dat er weinig tot geen sporen werden teruggevonden van de periode voor de Romeinse *vicus*.¹³ Op Fig. 10 kunnen de grenzen van de *vicus* teruggevonden worden. Zoals deze figuur illustreert, is de onderzoekszone buiten de grenzen ervan gelegen.

11 Sevenants 1987, 128

12 Thomas/Driesen 2008, 12

13 Mertens 1954, 59

TOPOGRAFISCHE KAART

Schaal:
1/10.000

44/58.022

Fig. 10: Afbakening Romeinse vicus en verwachtingen voor archeologisch erfgoed. Rood omcirkeld: vermoedelijke omvang vicus. Gele zone: zone waar vondsten te verwachten zijn (Els Patrouille).

3.2.3 Inschatting intactheid archeologisch erfgoed en archeologische potentie

In het projectgebied zelf zijn geen gekende archeologische waarden aanwezig. In de omgeving werden echter wel verschillende vaststellingen gedaan die op de aanwezigheid van Romeinse, middeleeuwse en latere resten wijzen. De archeologische potentie voor beide periodes is dan ook groot. De twee prospecties met ingreep in de bodem (CAI 150354 en CAI 20113) ten noorden van het onderzoeksterrein, maar net buiten de grenzen van de *vicus*, leverden echter geen sporen met Romeinse datering op. De nabijheid van de Barebeek en de ligging op de zuidelijke flank van een

kouterrug vormt een gunstige factor voor de vestiging van bewoning. Hoewel er in de omgeving niet onmiddellijk aanwijzingen zijn voor de aanwezigheid van oudere resten, is de archeologische potentie voor sporen uit oudere periodes toch vrij groot. Dit gezien de gunstige geografische ligging van het onderzoeksgebied.

Op basis van het bureauonderzoek kon de intactheid van het archeologisch erfgoed ingeschat worden. Hieruit bleek namelijk niet de aanwezigheid van grote bodemverstorende activiteiten uit het verleden.

4 Resultaten terreinonderzoek

4.1 Toegepaste methoden & technieken

De totale af te graven oppervlakte bedroeg volgens de bijzondere voorschriften respectievelijk 10% van het te prospecteren terrein door middel van proefsleuven en 2% door middel van kijkvensters en/of dwarssleuven. De bovengrond werd verwijderd tot op het archeologisch leesbare niveau, bepaald door de leidinggevende archeoloog.

Tijdens het onderzoek werd de methode van continue sleuven gebruikt:

- parallelle proefsleuven ononderbroken over het volledige terrein;
- de afstand tussen de proefsleuven bedroeg niet meer dan 15 m (van middenpunt tot middenpunt);
- de minimale breedte van een sleuf was één graafbak breed, in dit geval 1,80 m.

Alle sporen, werkputten en minstens één representatief bodemprofiel per werkput werden fotografisch vastgelegd. De profielen werden zo gekozen dat een overzicht verkregen werd van de bodemopbouw van het volledige onderzoeksgebied. Daarnaast werden alle hoofdmeetpunten, proefsleuven, vlakken, profielen, sporen en aanlegvondsten topografisch ingemeten.

Het projectgebied omvat een oppervlakte van circa 2 ha (of 21260 m²). Het onderzoek geeft volgende getallen als resultaat:

- Onderzoekbare zone fase 1: 6478 m²
 - Te onderzoeken zone door middel van proefsleuven = 10 % of 648 m²
 - Te onderzoeken zone door middel van kijkvensters en dwarssleuven = 2 % of 130 m²
 - Onderzochte oppervlakte:
 - Aantal aangelegde werkputten: 7 = 815 m²
 - Aantal aangelegde kijkvensters en dwarssleuven: 3 = 257 m²

De niet onderzoekbare zone in fase 1 omvat een zone met speeltoestellen.

4.2 Bodem

Over het merendeel van het onderzoeksgebied bevindt het archeologisch niveau zich op circa 40 tot 80 cm onder het maaiveld, tussen 9,33 en 9,87 m TAW. Het archeologisch niveau bevindt zich het diepst onder het maaiveld in het oostelijke deel van het terrein.

Fig. 11: WP2PR1

Fig. 12: WP6PR1

Over vrijwel het volledige terrein is een bodemopbouw te herkennen die bestaat uit een A-horizont (Fig. 12) en die soms gelegen is op een oudere A-horizont (Fig. 11). Deze ligt op zijn beurt op de C-horizont. Er bleek een lemig-zandbodemp aanwezig te zijn.

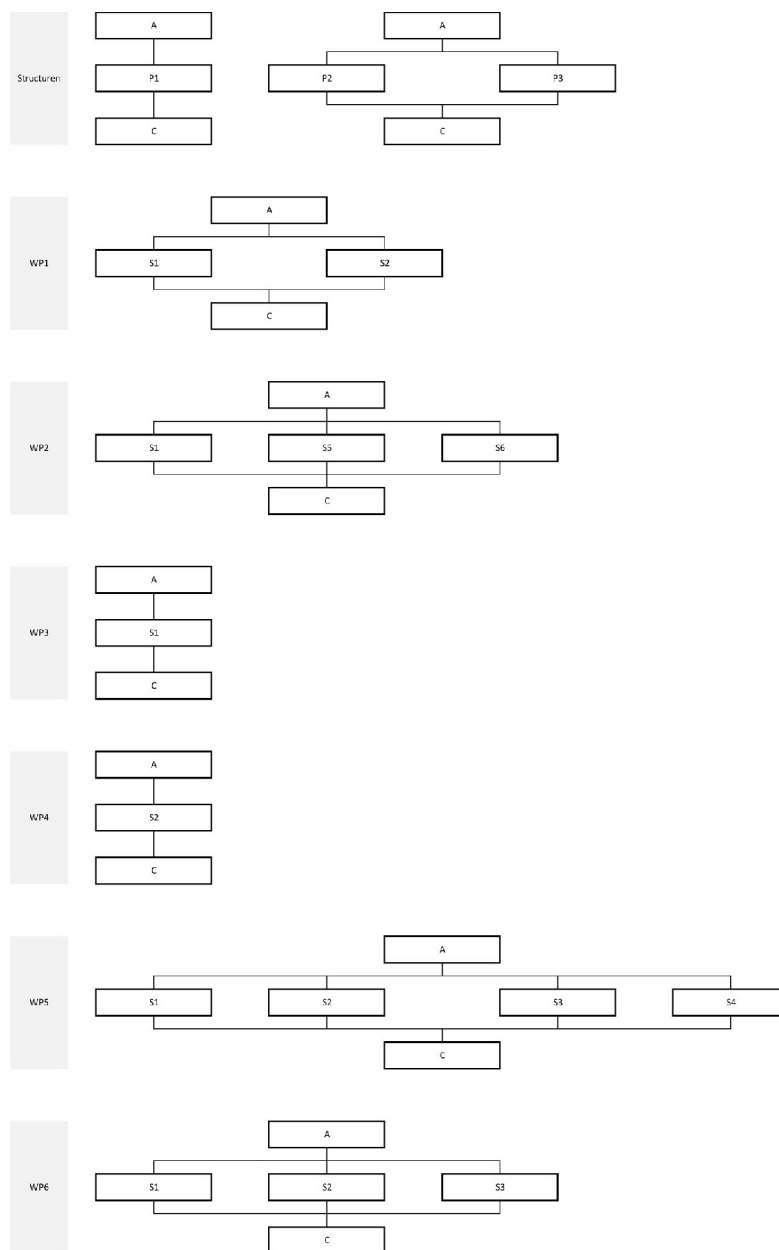

Fig. 13: Harrismatrix

4.3 Bespreking sporen

Greppels

Bij de greppels kon de aanwezigheid van een structuur vastgesteld worden (G1). Het gaat om een greppel met een noordoost-zuidwest oriëntatie en een homogene lichtgrijze vulling, die sterk uitgelopen is (Fig. 14). De greppel heeft een breedte van gemiddeld 25 cm en een diepte van eveneens circa 25 cm (Fig. 15). De greppel is in doorsnede eerder rechthoekig van vorm met vrij stijle wanden. De greppelstructuur kan vermoedelijk gedateerd worden in de Romeinse tijd, door associatie met de aanwezige huisplattegronden (zie verder).

Structuur	Spoornummers	Oriëntatie	Datering
G1	WP2S9, WP2S16, WP3S1, WP5S1, WP6S2	NO-ZW	Metaaltijden/Romeinse tijd

Fig. 14: WP3S1

Fig. 15: Coupe van WP3S1

Kuilen

De enige kuil die tijdens het onderzoek werd aangetroffen, is WP4S2. Het gaat om een kuil met een grijsbruine gevlekte vulling met eerder duidelijke aflijning. De kuil heeft een lengte van 1,6 m en een breedte van 80 cm.

Fig. 16: WP4S2

Paalsporen

Ook bij de paalsporen werd de aanwezigheid van enkele structuren vastgesteld. Het gaat om structuren met een oost-west oriëntatie.

Structuur	Spoornummers	Oriëntatie	Datering
P1	WP2S2-WP2S19	O-W	Metaaltijden/Romeinse tijd
P2	WP4S1, WP4S3, WP4S4, WP4S5	O-W	Metaaltijden/Romeinse tijd?
P3	WP4S6, WP4S7, WP4S8	NO-ZW	Metaaltijden/Romeinse tijd?
P4	WP5S3-WP5S13	O-W	Metaaltijden/Romeinse tijd
P5	WP2S3, WP2S4, WP4S13	NO-ZW	Metaaltijden/Romeinse tijd?

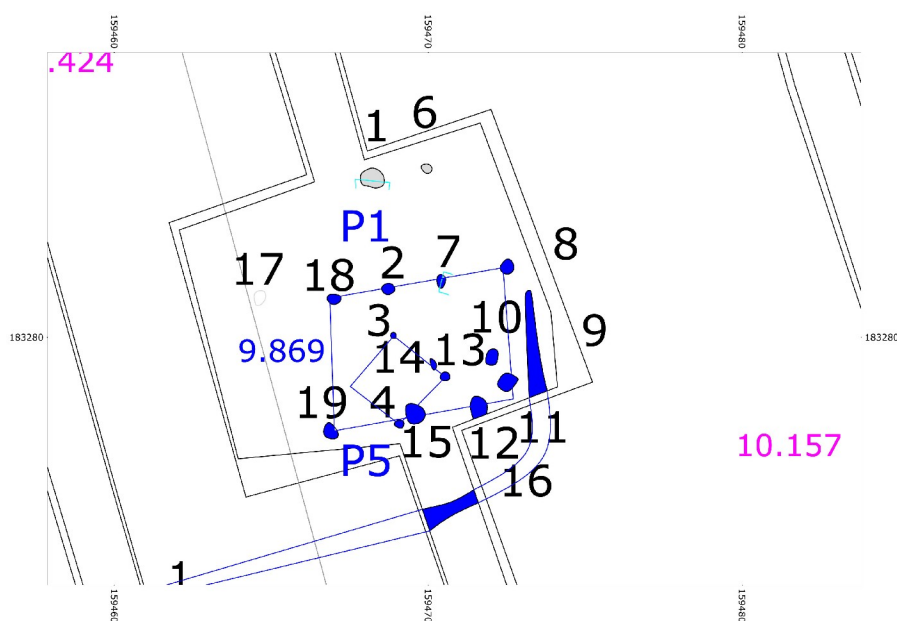

Fig. 17: Detail kijkvenster in werkput 2

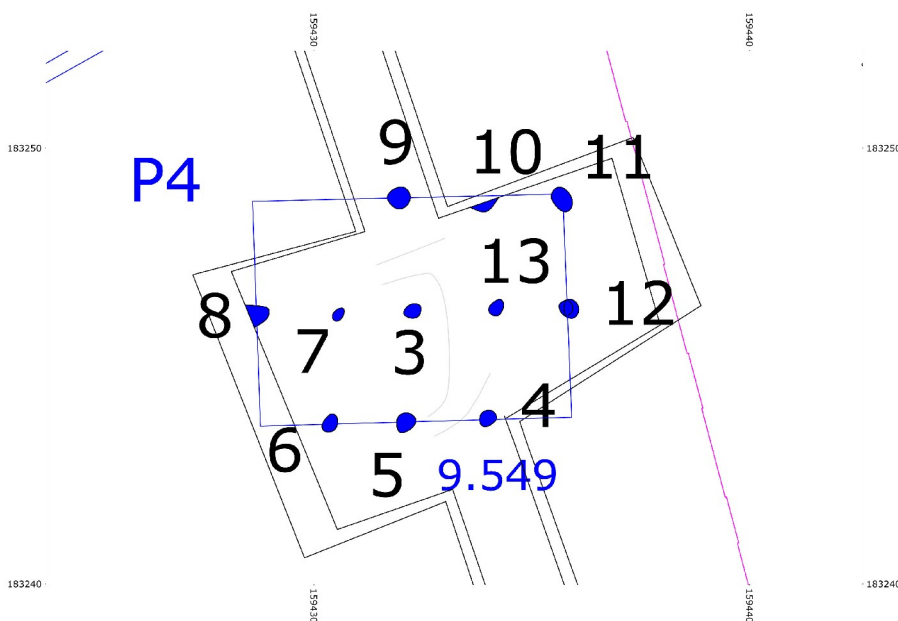

Fig. 18: Detail kijkvenster in werkput 5

De eerste structuur, P1, omvat een éénschepige huisplattegrond met minstens vier dragende palen in de lange zijde. De afmetingen van de structuur bedragen minimaal 5,6 bij 3,8 m. De paalsporen, met een diameter van circa 40 tot 70 cm, zijn rond in het vlak en afgerond in doorsnede. Ze hebben een lichtgrijze homogene vulling (Fig. 19) en bevatten veelal houtskool en verbrande leem. WP2S7, dat behoort tot deze plattegrond, bleek nog circa 25 cm diep bewaard te zijn. De tussenafstand tussen de paalsporen bedraagt ongeveer 1,8 tot 2 m. De plattegrond wordt verder geflankeerd door de eerder besproken greppelstructuur.

Een tweede structuur, P4, is een tweescheppige huisplattegrond met minstens 5 dragende palen in de lange zijde. De afmetingen bedragen minimaal 7,1 bij 5,1 m. Ook hier zijn de paalsporen rond in het vlak, met een diameter tussen circa 30 en 55 cm. Ze hebben veelal een lichtgrijze homogene vulling en bevatten eveneens doorgaans houtskool en hier en daar verbrande leem. De tussenafstand tussen de paalsporen bedraagt ongeveer 1,75 m. Vondstmateriaal is afkomstig uit WP5S12 en omvat een wandfragment handgevormd aardewerk dat vermoedelijk gedateerd kan worden in de ijzertijd of Romeinse tijd.

Fig. 19: Doorsnede van WP2S7 (P1)

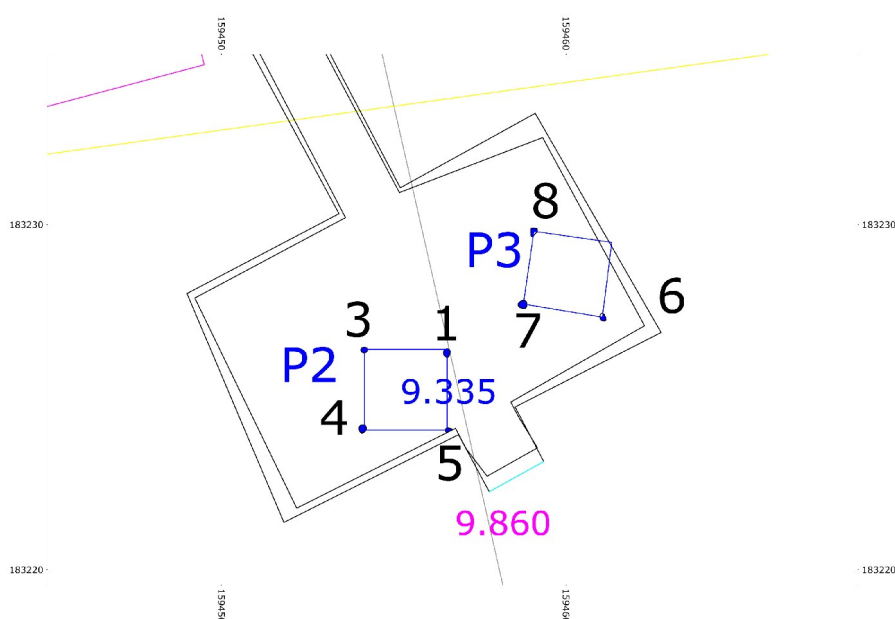

Fig. 20: Detail kijkvenster in werkput 4

De overige structuren, P2, P3 en P5 zijn spijkers of graanschuurtjes. Ze lijken allen te bestaan uit vier posten. De eerste structuur heeft een afmeting van 2,3 bij 2,5 m, de tweede heeft een afmeting van 2,15 bij 2,4 m en de derde heeft een afmeting van 2,0 bij 2,0 m.

Opgemerkt kan worden dat de structuren P1 en P5 gesitueerd zijn ten noorden van greppelstructuur G1, terwijl de overige structuren, P2 tot en met P4, ten zuiden gesitueerd zijn. Dit wijst er waarschijnlijk op dat zich op het onderzoeksterrein twee erven bevinden, die gescheiden worden door de greppelstructuur G1.

Fig. 21: Doorsnede van WP4S1

4.4 Afgebakende sites

Uit onderzoek van het aangetroffen vondstmateriaal en de aanwezige sporen en structuren die hieruit reeds afgeleid konden worden, is gekomen tot de afbakening van een site. De site omvat resten van bewoningssporen die gedateerd kunnen worden in de ijzertijd of Romeinse periode. De bij het vooronderzoek aangetroffen bewoningssporen omvatten meer bepaald twee huisplattegronden en enkele spijkers. Ze kunnen toegewezen worden aan twee erven, die gescheiden worden door een greppelstructuur.

4.5 Besluit

Het archeologisch vooronderzoek toont de aanwezigheid aan van menselijke activiteiten in het verleden aan. De bewaringstoestand van de sporen bleek goed. De aangetroffen sporen omvatten een greppelstructuur, een kuil en paalsporen, waarvan een deel kon toegewezen worden aan enkele gebouwplattegronden, waaronder twee huisplattegronden en enkele spijkers of graanschuurtjes. Aan de hand van de evaluatie van de aangetroffen sporen en structuren, die in de metaaltijden of Romeinse tijd gedateerd kunnen worden, werd een site afgebakend. De sporen kunnen mogelijk in verband gebracht worden met de Romeinse *vicus* van Elewijt.

5 Waardering

5.1 Fase 1

De aangetroffen sporen omvatten greppels, kuilen en paalsporen, die in de ijzertijd of Romeinse tijd lijken gedateerd te kunnen worden.

Beleving

Belevingswaarde in functie van schoonheid en herinneringswaarde is niet van toepassing.

Fysieke kwaliteit

- Gaafheid
 - De bodem blijkt nauwelijks verstoord door latere bodemingrepen.
- Conservering
 - De conservering van vondsten is goed. De bewaring van niet-verbrande organische resten lijkt echter weinig waarschijnlijk door de eerder lage grondwaterstand.

Inhoudelijke kwaliteit

Op deze site zijn bewoningssporen aanwezig, gelegen buiten de gekende grenzen van de Romeinse *vicus*. De *vicus* van Elewijt is een belangrijke archeologische site in Elewijt.¹⁴ Onderzoeken buiten de grenzen ervan hebben echter, tot nog toe, niet veel relevante archeologische waarden aangetoond,¹⁵ waardoor deze site een belangrijke schakel kan vormen tot het verkrijgen van inzicht in de aard en de aanwezigheid van de gelijktijdige bewoning of bewoning uit andere periodes uit de omgeving van de *vicus*, in het bijzonder tijdens de ijzertijd/Romeinse tijd. Het lijkt er op dat de aanwezigheid van de Barebeek, niet ver ten zuiden van het onderzoeksterrein, een belangrijke vestigingsfactor was.

¹⁴ Mertens 1953, 59

¹⁵ Steegmans 2009, 8; Thomas/Driesen 2008, 12

6 Analyse van de geplande situatie: effecten

Door middel van een analyse van de geplande situatie wordt onderzocht op welke wijze en in welke mate de effecten, zijnde de geplande ingreep in de bodem, de aanwezige archeologische waarden zal beïnvloeden. Dit maakt mogelijk om voor de verschillende effecten, adviezen op te stellen.

Fysieke aantasting van archeologische waarden

De uitbreiding van de school noodzaakt een aantal bodemingrepen die tot op zekere diepte het bodemarchief volledig zullen vergraven.

Aantasting ensemblewaarde van archeologische waarden

De ensemblewaarde van de archeologische waarden is vrij goed bewaard. De geplande bodemingreep zal de ensemblewaarde sterk aantasten.

Degradatie van archeologische waarden

De kans op bewaring van organisch materiaal is doorgaans beperkt.

Deformatie van archeologische waarden

Als gevolg van de druk uitgeoefend door de in te planten gebouwen, zal ook een deel van de onderliggende bodem die niet onmiddellijk fysiek aangetast is, gecompacteerd worden. Ook de zware werfmachines zullen de bodem enigszins verstoren in de zones die niet onmiddellijk fysiek worden aangetast.

7 Aanbevelingen

7.1 Adviezen

Op basis van de waardering van de aangetroffen archeologische sporen, structuren en site en een analyse van het geplande grondverzet, worden voor het onderzoeksgebied de volgende opties overwogen:

Fase 1

Door middel van het uitgevoerde vooronderzoek werden verschillende archeologische waarden in kaart gebracht en geïnterpreteerd voor fase 1. Daaruit bleek de grote inhoudelijke waarde, met de aanwezigheid van resten van bewoning uit de metaaltijden/Romeinse tijd. Verder onderzoek van de site kan interessante informatie aan het licht brengen over een eventuele relatie met de Romeinse *vicus* en het synchrone en diachrone beeld van het verleden van Elewijt aanvullen en vervolledigen.

Omwille van de inhoudelijke kwaliteit is een eerste mogelijke optie de bewaring in situ van de archeologische resten. Gezien de geplande uitbreiding van de school is, lijkt dit geen haalbare optie. Indien de geplande werkzaamheden doorgaan wordt een preventieve vlakdekkende opgraving geadviseerd. Hierbij zijn er ook twee mogelijke opties. Een eerste mogelijkheid is het in situ bewaren van de archeologische resten, in de zones waar geen bodemversturende activiteiten zullen plaatsvinden. In deze zones mogen dan ook geen activiteiten plaatsvinden die voor fysieke aantasting of deformatie van de archeologische waarden zorgt, zoals het gebruik van deze zones als werfzone. Wanneer deze zones in een latere fase alsnog zullen verstoord worden, dienen ook deze preventief vlakdekkend opgegraven te worden.

Indien bewaring *in situ* geen optie is, ook niet gedeeltelijk, wordt een vlakdekkend onderzoek van de volledige zone van fase 1 voorgesteld. Het areaal dat voorgesteld wordt voor een verder onderzoek heeft dan een oppervlakte van circa 9100 m².

Volgende aandachtspunten dienen in acht genomen te worden bij een vervolgonderzoek:

- Voldoende maatregelen ter afsluiting van de werkzones, gezien de aanwezigheid van de school en van een landweg, maar ook ten aanzien van mensen met een metaaldetector die de site zouden willen betreden zonder toestemming;
- Interactie met de schoolkinderen met betrekking tot het onderzoek. Dit kan aan de hand van bijvoorbeeld beperkte rondleidingen;
- Voor het archeologisch onderzoek zelf wordt op basis van het vooronderzoek een eerder lage densiteit aan sporen verwacht.

Volgende onderzoeksvragen dienen in acht genomen te worden bij een vervolgonderzoek:

- Wat is de relatie tussen de verschillende woonerven op het terrein?
- Wat is de relatie van de bewoningsresten ten opzichte van het omliggende landschap?
- Zijn er enkel resten van bewoning aanwezig, of kunnen ook sporen toegeschreven worden aan begraving en ambachtelijke activiteiten?

8 Bibliografie

8.1 Publicaties

Claes, B., 2002: *Castrale mottes in Vlaams-Brabant. Inventaris en vergelijking*, Gent (onuitgegeven licentiaatsverhandeling Universiteit Gent).

S.N., 2006: De bodem zit vol geheimen, *De Zemstenaar* 2, 5.

Mertens, J., 1954: *De Romeinse vicus te Elewijt. Verslag over de opgravingen van 1947-53*, Brussel (Archaeologia Belgica 19)

Sevenants, W., 1987: *Een archeologische inventaris van de kaarten N.G.I. 23/3-4, 23/7-8 en 31/3-4. Nota's ten behoeve van een streekbeschrijving*, Leuven (Onuitgegeven licentiaatsverhandeling KULeuven).

Steegmans, J., 2009: *Prospectie met ingreep in de bodem aan de Witloofstraat te Elewijt (Zemst)*, Sint-Truiden (ARON-rapport 75).

Thomas, H./P., Driesen 2008: *Archeologische prospectie met ingreep in de bodem aan de verkaveling Vekestraat - Van Innestraat te Elewijt (gem. Zemst)*, Sint-Truiden (ARON-rapport 33).

Verbesselt, J., 1972: Tussen Zenne en Dijle - I, in J. Verbesselt, *Het parochiewezen in Brabant tot het einde van de 13de eeuw* 11, Pittem.

8.2 Websites

Agentschap voor geografische informatie Vlaanderen (2012)
<http://geo-vlaanderen.agiv.be/>

Atlas van de Buurtwegen Vlaams-Brabant (2012)
<http://gis.vlaamsbrabant.be/webgis/bin/view/AtlasBuurtwegen>

Centraal Archeologische Inventaris (2012)
<http://cai.erfgoed.net/cai/index.php>

Databank ondergrond Vlaanderen (2012)
<http://dov.vlaanderen.be>

Inventaris van het bouwkundig erfgoed (2012)
Vlaams instituut voor het Onroerend Erfgoed (VIOE)
<http://inventaris.vioe.be>

Nationaal geografisch instituut (2012)
<http://www.ngi.be>

Onderzoeksbalans Onroerend Erfgoed Vlaanderen (2012)
Vlaams instituut voor het Onroerend Erfgoed (VIOE)
<http://www.onderzoeksbalans.be>

9 Bijlagen

9.1 Lijst van afkortingen

CAI	Centrale Archeologische Inventaris
TAW	Tweede Algemene Waterpassing
DHM	Digitaal hoogtemodel

9.2 Glossarium

Ex situ	Tegenovergestelde van in situ.
Hydrografie	Beschrijving van de fysische eigenschappen van waterlichamen en het aangrenzende land.
In situ	Term gebruikt voor de aanduiding van archeologische resten die in dezelfde toestand worden teruggevonden als ze in het verleden door de mens zijn achtergelaten.
Off-site	Sporen die niet onmiddellijk aan een site kunnen toegewezen worden.
Onderzoeksgebied	Deel van het plangebied dat onderworpen is aan een archeologisch (voor)onderzoek.
Plangebied	Het terrein waarop een bodemverstorende activiteit wordt gepland of uitgevoerd.
Spijker	Bijgebouw dat dienst doet als opslagplaats.

9.3 Archeologische periodes

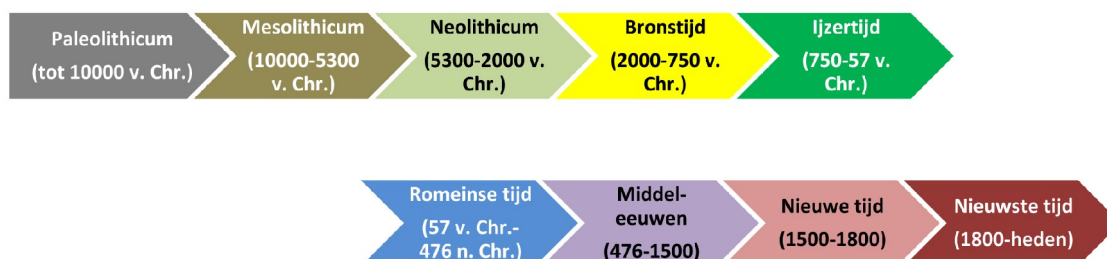

Fig. 22: Archeologische periodes

9.4 Plannen en tekeningen

Plan 1: Situering
 Plan 2: Detail fase 1
 Plan 3: Advieskaart

9.5 CD-rom

Inventarislijsten van het gerecupereerde vondstenmateriaal, van de sporen met beschrijving, van alle tekeningen en van alle foto's zijn digitaal beschikbaar. Dit is tevens het geval voor het dagboek, de foto's, de plannen en tekeningen.

Archeologisch vooronderzoek Elewijt - Molenweg

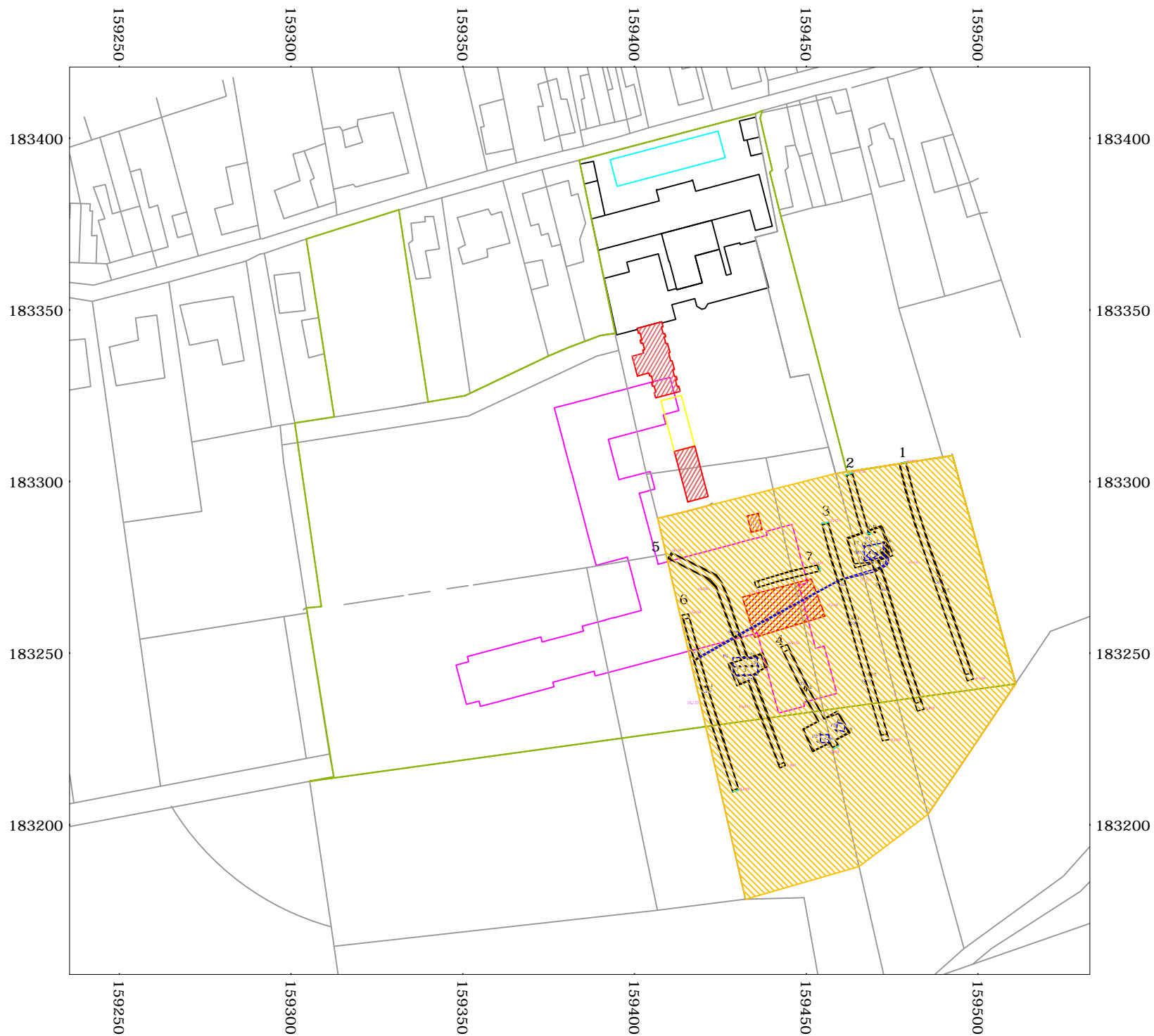
Plan 1 Situering

- Niet onderzoekbare zone
- Werkputten
- Natuurlijk spoor
- Structuur
- Hoogte spoor in m TAW
- Hoogte maaiveld in m TAW
- Metaaltijden/Romeinse tijd
- Onbepaalde datering
- Site: vervolgonderzoek

Formaat: A4
ID: Grondplan

All-Archeo bvba

Archeologisch vooronderzoek Elewijt - Molenweg

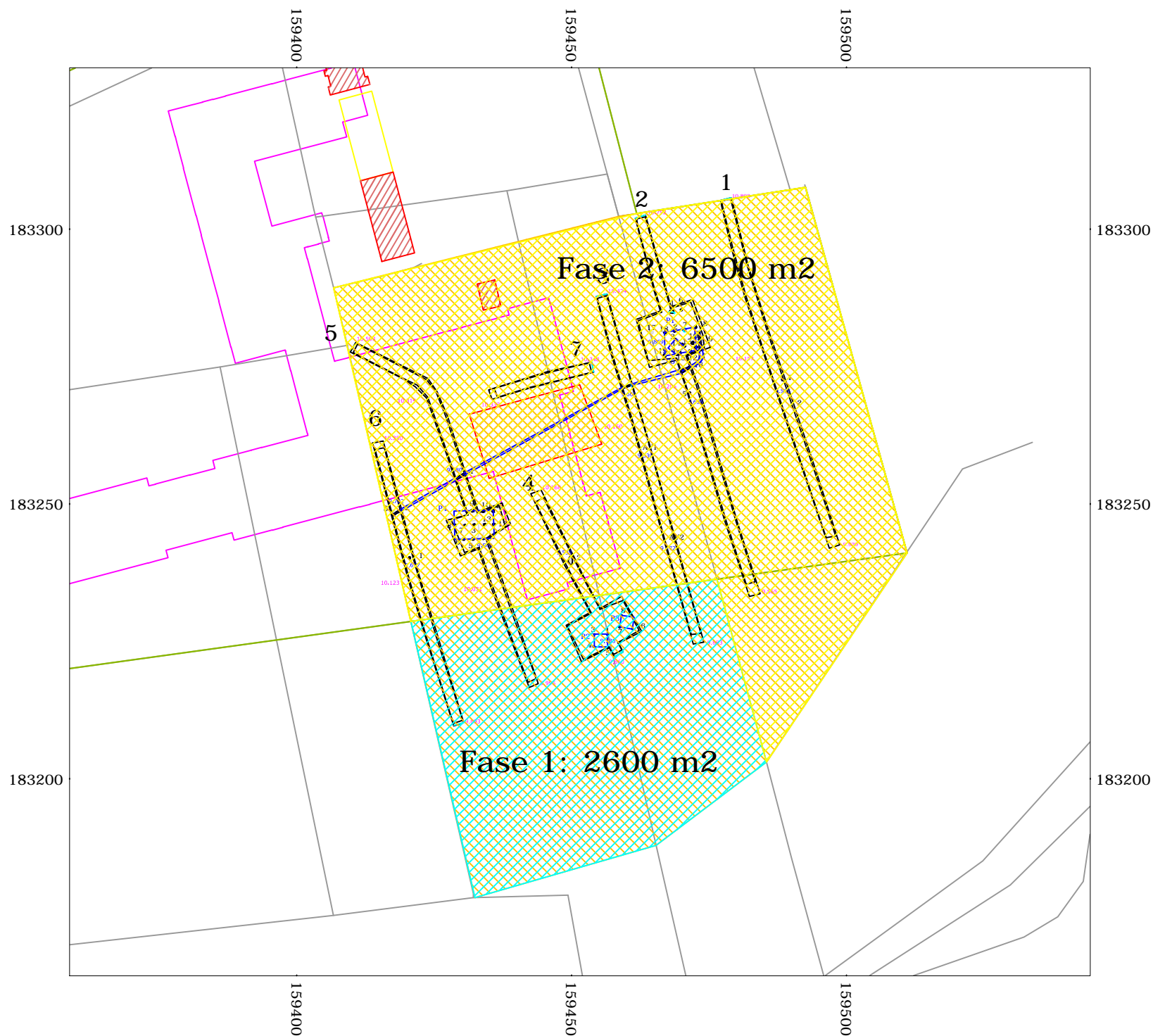
Plan 3 Advieskaart

- Niet onderzoekbare zone
- Werkputten
- Natuurlijk spoor
- Structuur
- Hoogte spoor in m TAW
- Hoogte maaiveld in m TAW
- Metaaltijden/Romeinse tijd
- Onbepaalde datering
- Site: vervolgonderzoek

Coördinaten in Lambert 72

Formaat: A4
ID: Grondplan

All-Archeo bvba

Archeologisch vooronderzoek Elewijt - Molenweg

Plan 3 Advieskaart

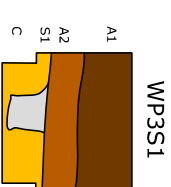
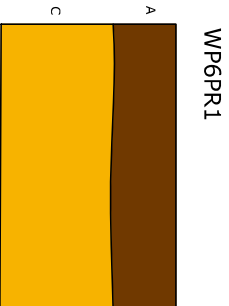
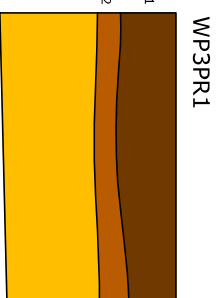
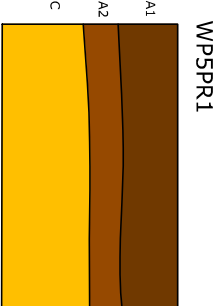
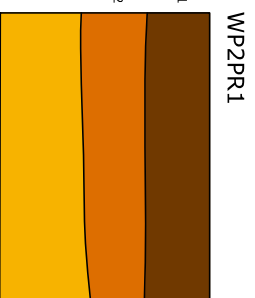
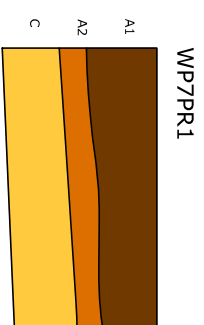
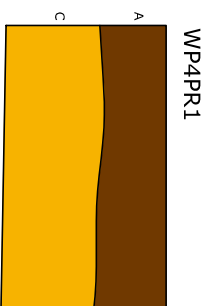
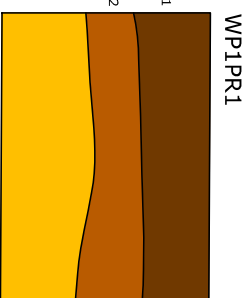
Niet onderzoekbare zone	
Werkputten	
Natuurlijk spoor	
Structuur	
Hoogte spoor in m TAW	
Hoogte maaiveld in m TAW	
Metaaltijden/Romeinse tijd	
Onbepaalde datering	
Site: vervolgonderzoek	

Coördinaten in Lambert 72

Formaat: A4
ID: Grondplan

All-Archeo bvba

1 m

Archeologisch vooronderzoek Elewijt (Zemst) - Molenveld

Formaat: A4
ID: Profiel- en coupetekeningen 1